

Film til undervisning, 5

Profil af et job

– folkene bag kameraet 1 & 2

Af Frans Rasmussen

Hvordan bliver en spillefilm til? Det er et spørgsmål, som på et eller andet tidspunkt bliver taget op i medieundervisningen. De to film *Profil af et job — folkene bag kameraet*, 1. og 2. del, giver ikke det fulde svar. De viser ikke det lange forløb fra løst idé, til den færdige film vises i biografen. De går heller ikke i detaljer med at vise, hvordan forskellige filmtricks, stunts, osv. laves. Emnet for filmene er derimod at give et signalement af de mennesker, der har det job at lave film. Bag en filmproduktion står nogle mennesker, der har et job som så mange andre. De fortæller i filmene om, hvad deres arbejde består af. Alle er de en vigtig del af det samarbejde, som er forudsætningen for et vellykket resultat.

Det eksempel, der tages op i de to film, er optagelserne til Erik Ballings film *Midt om natten* fra 1984. Der er interviews med nogle af filmfolkene, der har haft centrale jobs på denne produktion. Ind imellem interviewene vises der klip fra

forberedelserne, optagelserne og det færdige resultat.

De mennesker, der udtaler sig, fremstår i filmene som anonyme på den måde, at vi ikke direkte får at vide, hvad de hedder. Vi kan finde deres navne på *creditlisten*, men ideen med, at de ikke præsenteres ved navn, er, at det er jobbeskrivelsen, der er emnet for filmene. Det, de fortæller om deres jobs, er mere eller mindre gældende for alle filmproduktioner.

Den første film handler om *fotografen*, *filmarkitekten* (scenografen) og *rekvisitøren*.

Den anden film handler om *tonemesteren*, *sminkøren* og *produktionslederen*.

Allesammen vigtige funktioner bag kameraet ved en filmproduktion. Alle har betydning, større eller mindre. Vigtigst af alle er dog *instruktøren*. Det er instruktøren, der har den overordnede idé med, hvordan den færdige film skal

se ud. Alle på filmholdet er hjælpere for instruktøren, der står som den overordnede koordinator, som samler alle filmens tråde. Instruktørens arbejde behandles ikke særskilt i de to film, men de øvrige, der udtaler sig, refererer flere gange til instruktørens arbejde og betydning.

Ved et undervisningsforløb, hvor filmene bruges, vil det være nødvendigt også at inddrage instruktørens arbejde. Ud over at diskutere instruktørens arbejdsopgaver og rolle, kan man komme ind på den anderledes centrale, skabende rolle, som instruktøren i de mere seriøse biografier har i forhold til f.eks. mange TV-film, hvor instruktøren er mere eller mindre anonym. Man kan vise, hvordan film af de store, kendte instruktører kan kendes på grund af særlige kendetegn i hans/hendes skabende arbejde, jfr. den såkaldte »auteur«-teori.

Filmenes indhold

1. Fotografen, filmarkitekten, rekvisitøren

Først vises et klip fra *Midt om natten*, nemlig slutscenen, hvor Erik Clausen som Arnold filosoferer sammen med Holger Boland om fremtiden. Derefter ruller slutteksternes navne hen over lærredet, og kommentatoren fortæller om, at dette er navnene på de mere eller mindre anonyme mennesker, der står bag den komplicerede affære, som hedder en filmproduktion.

De forskellige funktioner ved en filmproduktion kan opdeles i nogle hovedgrupper:

1. gruppen omkring kameraet
2. gruppen omkring lyden
3. gruppen omkring opbygning af dekorationerne.

Ud over disse grupper er der en gruppe, der tager sig af den overordnede planlægning. Endelig er der en gruppe omkring sminkningen af skuespillerne og

en gruppe omkring instruktøren.

Sammenlagt bliver det på en normal spillefilm 25-30 personer. Hver gruppe har en leder eller mester, der tager sig af den ledende funktion i gruppen, mens de øvrige enten er assistenter eller tager sig af forskellige specialfunktioner.

Gruppen omkring kameraet ledes af *fotografen*. Det er ham, der bestemmer, hvordan billedet kommer til at se ud. Det er ham, der komponerer billedet ved at fastlægge kamerabevægelser og -vinkler. Dette sker naturligvis i samråd med instruktøren, men fotografen er som regel den eneste, der ser ind i kameraet.

Som hjælper har han en *fotograf-assistent*, der sørger for, at billedet bliver skarpt og skifter filmkassetterne. Fotografen har således et stort ansvar for, hvordan den færdige film kommer til at se ud. Inden optagelserne kan starte, har fotografen et stort forarbejde. Han kommer med på et meget tidligt tidspunkt i filmproduktionen. Han læser manuskriptet igennem og diskuterer sammen med instruktøren, hvordan filmen skal se ud. Desuden snakker han med filmarkitekten om dekorationerne og med belysningsmesteren om lysætningen.

Inden optagelserne starter, arbejder fotografen tæt sammen med *filmarkitekten* (scenografen). Hans arbejdsområde er alt det, der er foran kameraet, bortset fra skuespillerne. Han sørger for at opbygge dekorationerne, og han har ansvaret for *locations*, dvs. de miljøer som skal findes uden for studierne. Også scenografen starter sit arbejde længe inden optagelserne begynder. Han læser manuskriptet sammen med instruktøren og tegner på grundlag af det skitser til, hvordan dekorationerne skal se ud. Ud fra dem laver han modeller af dem, inden de bliver bygget op. Hans arbejde er ikke blot rent praktisk, men i høj grad medskabende. Ved opbygning af dekorationer skal han overveje, om spilleets handling kan hjælpes på vej af rummets udformning.

Når filmarkitektens ideer og tegninger er godkendt af alle parter, starter

håndværkerne med at bygge det hele op i træ, plastik og glas. Det hele skal være let at flytte rundt med, således at kameraet kan komme til fra alle sider. Filmarkitekten snakker også med fotografen om dekorationerne, der skal være så hensigtsmæssige som muligt for ham at arbejde i. Der skal være plads til kamera, lys og hvad der ellers skal bruges.

Filmarkitekten arbejder også tæt sammen med *rekvisitøren*, som er den,

der »klæder dekorationerne på«. Rekvisitørens arbejde består i at skaffe alle de rekvisitter, der skal bruges. Rekvisitterne skaffes enten fra filmstudiets eget lager, eller man må ud i byen og skaffe dem. Hvis rekvisitøren f.eks. skal møblere en lejlighed, skal han også sørge for, at tingene passer sammen. Det hele skal passe til instruktørens visioner om handlingsforløbet og personerne i filmen.

Enhver film har sin egen stil, hvad enten den foregår i fortid eller nutid. Det er rekvisitørens opgave at samle alle de små, vigtige detaljer i billedet. Filmens eget univers af ting — kaldet *regi* — har en bestemt funktion. Det er enten stemningsskabende, tidsbestemmende, socialt opdelende eller direkte brugsorienteret.

Som eksempel på rekvisitørens arbejde ser vi, hvordan de bajonetter, der bruges i filmen, er lavet.

2. Tonemesteren, sminkøren, produktionslederen

Forberedelserne er nu færdige. Dekorationerne er færdige, og skuespillerne har indstuderet deres roller.

Optagelserne kan starte.

Ansvarlig for hele lydsiden af filmen er *tonemesteren*. At lægge lyd på en spillefilm er en lang og kompliceret proces. Den lyd, vi hører i biografen, er ikke den samme, som tonemesteren hører i sine hovedtelefoner under optagelserne. Der skal lægges lydeffekter og musik på bagefter. Langt det meste af lyden bliver lagt på, når optagelserne af billederne er færdige. Tusinder af effekter mixes sammen for at give den stemning, som filmen skal have. Under optagelserne er tonemesterens opgave mere simpel. Her kan han koncentrere sig om at få optaget så meget af dialogen som muligt. Meget af den må alligevel laves om, når man kommer hjem, specielt ved udendørs-

optagelser kan dialogen være så dårlig, at den må laves om i studiet.

Med sig under optagelserne har tonemesteren en assistent, boom'eren, hvis opgave det er at fange så meget som muligt af dialogen. Tonemesterens opgave er på mixerpulten at regulere lyden, der kommer fra boom'eren. Bl.a. sørger han for at regulere styrken, således at der ikke kommer lyde med, som ikke skal være der, f.eks. ved udendørsoptagelser.

Som et eksempel på lydens vigtige funktion og tonemesterens arbejde ser vi en slagscene fra den færdige film, først i den version der blev optaget med de oprindelige lyde og bagefter med den færdige lyd med alle effekter og musik. Det ses her tydeligt, hvilken stor betydning lydarbejdet har for det indtryk, man får i den færdige film. *Efter-synkroniseringen* er således altafgørende for det færdige resultat.

Synkroniseringsarbejdet består også af det rent praktiske tålmodighedsarbejde med i at få billede og lyd til at passe helt nøjagtigt sammen.

Men lyden alene gør det ikke. Hvis vi skal tro på, at skuespillerne bliver slået, skal de have livagtige sår. Det er en del af *sminkørens* opgave. På *Midt om natten* engagerede man en engelsk sminkør til dette arbejde, og han viser, hvordan skrammer og sår bliver lavet livagtigt.

Sminkøsen, der sørger for at sminke og sætte hår på skuespillerne, starter som den første om morgenen med at gøre skuespillerne klar til optagelse. Også hendes opgave er særdeles vigtig for helhedsindtrykket af den færdige film. En film optages som bekendt ikke i den rækkefølge, som vi ser i den endelige film. F.eks. optager man ofte alle de scener, der foregår det samme sted, samtidig, selvom de skal placeres forskellige steder i den færdige film. En vigtig opgave for sminkøsen er at holde rede på, at skuespillerne ser ens ud i scener, der foregår samme dag, selvom de optages forskellige dage. Som hjælp til dette bliver der taget fotos, således at hun kan huske alle detaljerne.

Det gælder om at sørge for, at håret sidder ens, når personen går ind og ud af en dør. Der gøres meget ud af detaljerne, selvom noget af det kun ses i få sekunder på den færdige film. Det er med til at gøre det hele troværdigt. Som eksempel ses den dødsmaskerede Allan Olsen, da han findes død af en overdosis. Maskeringen tog lang tid, men Allan Olsen ses kun meget kort. Den engelske sminkør fortæller, hvor vigtigt det er, at detaljerne er i orden og understreger forskellen mellem biograf- og TV-film. I biografen blæses billedet op i kæmpeformat, så alle detaljer skal være i orden.

Ud over instruktøren er der en person, der ved alt om produktionen. Det er *produktionslederen*. Produktionslederen er den, der holder styr på alle de praktiske ting ved en filmproduktion. I samarbejde med instruktøren planlægger hun/han, hvordan produktionen skal forløbe. Hun starter med at få manuskriptet til renskrift og skriver hele handlingen ud på kort. Tilrettelæggelsen består i at finde ud af, hvad der skal foregå dag for dag, at alle folk er på det rette sted til den rigtige tid, at der er alt det, der skal bruges, checke vejrudsigten, sørge for, at filmholdet får mad. Hendes opgave er at koordinere hele produktionen, sørge for tilladelser til at være på de forskellige locations.

Hendes styringsredskab er et *udtræk* af manuskriptet, der angiver de ting, der er at huske på til alle optagelser. Ud fra dette laver hun en produktionsplan. Hendes opgave er også at sørge for, at tidsplanen for produktionen holder. Hver optagelsesdag er dyr. Og regnvejrr kan ikke stoppe tidsplanen, der skal holdes så vidt det overhovedet er muligt.

Produktionslederen er sjældent til stede under optagelserne, men sørger for at tilrettelægge de næste dage, lave ændringer, hvis noget går galt, således at holdet hele tiden er i gang, og ingen tid går til spilde.

Som hjælpere har produktionslederen nogle produktionsassistenter og *indspilningslederen*, som er til stede

under optagelserne og som kan gribe ind, hvis det bliver nødvendigt.

Når optagelserne er færdige, mangler der endnu meget arbejde. *Filmklipperen* skal klippe filmen sammen. Derefter træder lydfolkene til, og der skal laves sluttekster. Der skal laves op- og nedtoninger, og reklamearbejdet for filmens lancering sættes i gang. Og ud over det har en masse mennesker medvirket ved produktionen. Det er derfor, slutteksterne er så lange!

Anvendelse i undervisningen

Filmene kan bruges i et undervisningsforløb om spillefilmproduktion og kan her fungere som udgangspunkt for undervisningen. De kan ikke stå alene, men må gøres til genstand for en grundig bearbejdning.

Deres korte længde gør, at man kan vise dem i en undervisningstime og derpå straks behandle dem. Begge filmene skal vises — i rigtig rækkefølge — idet de hører sammen i en helhed.

Efter en snak om den umiddelbare oplevelse af filmene er det en idé at dele klassen op i grupper, der hver skal behandle en af de seks jobtyper, som beskrives i filmene.

Find på en scene til en spillefilm (tag evt. en scene fra *Midt om natten* — eller find selv på en) og lad grupperne arbejde med netop deres funktion i forhold til den pågældende scene:

- Hvordan kan deres opgave gribes an?
- Hvilke problemer kan opstå?
- Hvilke opgaver er der?

Hver gruppe fremlægger mundtligt eller skriftligt deres resultater.

Eller man kan vælge nogle til at være skuespillere og gennemspille scenen. De øvrige fra hver af grupperne gennemspiller så deres roller som teknikere (fotograf osv.) fiktivt.

Har man videokamera til rådighed, er det helt oplagt at bruge det i forbindelse med en sådan dramatisk fremlæggelse.

Tag også instruktøren og hans/hendes opgaver op, selvom de ikke vises i filmene.

MIDT OM NATTEN

Danmark 1984

Producent: Nordisk Film med støtte fra Det danske Filminstitut ved konsulent Christian Clausen, ialt 8.293.250 kr.

Produktionsleder: Lene Nielsen

Manuskript: Erik Balling, Henning Bahs efter fortælling af Kim Larsen

Instruktion: Erik Balling

Foto: Claus Loof

Arkitekt/scenograf: Henning Bahs

Tone: Hans W. Sørensen m.fl.

Rekvisitør: Magnus Magnusson m.fl.

Sminkør: Elisabeth Bukkehave m.fl.

Musik: Kim Larsen

Medvirkende: Kim Larsen, Erik Clausen, Birgitte

Raabejrg, Holger Boland, Buster Larsen, Frits

Helmuth, Poul Bundgaard, Ove Sprogøe m.fl.

Spilletid: 132 min.

Censur: Grøn (tilladt over 12 år)

16 mm-distribution: Sonet Film

35 mm-distribution: Nordisk Film

PROFIL AF ET JOB 1 & 2

— **FOLKENE BAG KAMERAET**

Danmark 1986

Producent: NFTC Commercials A/S for Statens Filmcentral 1986

Instruktion: Jan Jung

Klipning: Jan Jung, Walther Jensen

Kamera: Manuell Selner, Jonathan Roberts

Tone: Niels Ishøj, Hans Christian Olsen

Speaker: Torben Thune

Sagkyndig: Frans Rasmussen

Musik: Kim Larsen

Medvirkende: Claus Loof, Henning Bahs, Hans W.

Sørensen, Lene Nielsen, Magnus Magnusson,

Elisabeth Bukkehave m.fl.

Spilletid: 15 og 20 min.

16 mm-distribution: Statens Filmcentral (best. nr. 77-047 og 77-048)

